

Tartu Ülikooli Raamatukogu ja ELNET Konsortsiumi talveseminar
Käärikul 12.-13. märtsil 2001.a
KOKKUVÕTTED

ÜLDIST SISSEJUHATUSEKS

12.-13. märtsil toimus Käärikul järjekordne teadusraamatukogude talveseminar. Kuna sellest aastast kuulub teadusraamatukogusid koondavasse ELNET Konsortsiumisse ka kaks keskraamatukogu, siis nimetati tänavust talveseminari Tartu Ülikooli Raamatukogu ja ELNET Konsortsiumi talveseminariks. Kokku osales talveseminaril üle 80 inimese.

ÜHISKOOSOLEK : 12.-13.märts

Aira Lepik (TPÜ) "Teadusraamatukoqundusest Eestis sajandivahetusel"

Tiiu Valm (RR) "Soome raamatukogude riiklik arengukava"

Mai Põldaas (TPÜR) "Virtuaalraamatukogu alustamisest: lähtekohti"

Toivo Maimets (TÜ) "Rakubioloogia aastal 2001+"

(Professor Toivo Maimets Tartu Ülikooli Molekulaar-ja Rakubioloogia Instituudist pidas huvitava loengu rakubioloogiast ja selle olemusest, peatudes küsimustel, mis on rakk ja mis sellega toimub, mis on geen ja mis on geneetika)

ARENDUS: 12.märts

1. Eesti teadusraamatukogunduse turupositsiooni analüüs

Moderatorid: Toomas Liivamägi (TÜR) ja Aira Lepik (TPÜ)

2. Eesti teadusraamatukogude koostöö

Moderatorid: ühisest komplekteerimisest Asko Tamme (ELNET) ja Marika Meltsas (TÜR); ESTER-süsteemi sisest RVL-ist Toomas Liivamägi (TÜR)

ESTER: 12.-13.märts

Moderatorid: Ülo Treikelder (ELNET) ja Riin Olonen (RR)

KOKKUVÕTTED

1. ESTONICA / ESTICA / BALTICA	2
2. ANALÜÜTIKA ÜHISPROJEKT	3
3. PROBLEEMID ERILAADIDE KIRJELDAMISEL	3
4. RAHVUSBIBLIOGRAAFIA NUMBRISÜSTEEM	4
5. KIRJETE TÕMBAMISEST JA LAADIMISEST : TALLINN <=> TARTU	5
6. VENE- JA VÕÖRKEELSETE RAAMATUTE RETROSPEKTIIVSE KONVERTEERIMISE * PROJEKT	7
7. ARTIKKEL PEALKIRJA ALGUSES (OTSINGUL ELEKTRONKATALOOGIS)	7
8. TELLIMISKIRJETE KASUTAMISEST ERI RAAMATUKOGUDES	8
9. VARIA: LÜHIDALT	9
10. TEENINDUS	10
11. KATALOOGIMINE	10
LISA 1. EMKÜ ETTEPANEK Nootide ja helisalvestiste analüütiline kirjeldamine	12
LISA 2. Rahvusbibliograafianumber (NBN)	13

1. ESTONICA / ESTICA / BALTICA

TÜR tõstatas küsimuse **mõistete Estonica / Estica / Baltica kasutuse ühtlustamise ja koostöö koordineerimise vajadusest** eri raamatukogudes.

EE: Estonica - Eestit käsitlevad või Eesti kohta teateid andvad materjalid; Estica - eesti keeles ja Eestis ilmunud väljaanded. [?! kas Estica on kõik, mis on ilmunud eesti keeles, ja kõik, mis on ilmunud Eestis; ?! või on Estica kõik, mis on ilmunud Eestis eesti keeles]

TÜR: Mõiste Estica alla kuulub mistahes sisuga võõrkeelne trükis ilmunud Eestis, või eesti päritolu autori trükis ilmunud väljaspool Eestit. Mõiste Estonica haarab sisuliselt Eestit käsitlevaid võõrkeelseid trükiseid mistahes ilmumiskohaga mistahes autorilt.

Janne Andresoo (RR) viitas Rahvusraamatukogus kasutatavale Estonica-teavikute komplekteerimise ja töötlemise juhendile (kinnitatud 20. aprillil 2000 peadirektori käskkirjaga nr. 106), kus Estonica mõiste seletatakse lahti väga detailselt. Nimetatud juhend on saadetud tutvumiseks ka Tartu Ülikooli Raamatukokku.

Pärast mõningaid arutlusi tegi Asko Tamme (ELNET) tegi ettepaneku, et Rahvusraamatukogu kui rahvusbibliograafia keskus võiks edasisteks aruteludeks laiali saata oma arvamuse. J. Andresoo teatas, et selle võib ühendada Rahvusraamatukogu kavaga koostada rahvusbibliograafia koostamise juhend.

Samuti oli küsimusi Estonica-teavikute **kirjete tähistamise viisidest ja ulatusest ESTERis**. Janne Andresoo (RR) selgitas uuesti Estonica-teavikute kirjeldamise põhimõtteid, tuues välja kirjete tähistuse (ETS, ESX ja ESZ väljal 910) ja rõhutades kirjeldamisel rahvusbibliograafia tasandi järgimist. Üle korratati ka palve faksida rahvusbibliograafia väljaannete koostamiseks ja toimetamiseks Estonica-teaviku tiitelehe ja tiitellehe pöörde koopia rahvusbibliograafia keskusesse RR-is (faks 6 311 200).

Diskussiooni tekitas **rahvusbibliograafia koostamisega seotud vastutuse ja kõige sellega kaasneva jagunemine raamatukoguti** (Kertu Uri, TÜR). Janne Andresoo viitas Rahvusraamatukogu seadusele, mille kohaselt on "Eesti jooksva rahvusbibliograafia andmebaaside loomine ja levitamine kõikidel andmekandjatel" fikseeritud Rahvusraamatukogu ülesandena. Näiteks TÜR-i põhimääruses on ühe ülesandena kirjas "Eesti rahvustrükise ja Eesti kohta informatsiooni sisaldavate teavikute täieliku kogu loomine, säilitamine ja kättesaadavaks tegemine", EAR-i põhimääruses on kirjas, et EAR "kogub, säilitab ja teeb kättesaadavaks eesti keeles, Eestis ilmunud, Eestit käsitlevaid või Eesti kohta informatsiooni sisaldavaid teavikuid ning Baltica-kirjandust". Nii ei saa teisi raamatukogusid ka rahvusbibliograafia tasemel kirjeid looma kohustada (v.a. EAR retrospektiivse rahvusbibliograafia osas).

Elsa Looritsa (TÜR) küsimusele, kas oleks ehk siiski võimalik sisestada **Estonica artiklid märksõnana** (otsitav märksõna registrist), mitte kogumi pealkirjana (otsitav pealkirja registrist), vastas Sirje Nilbe (RR) eitavalt, viidates vajadusele kasutada antud märksõna Estonicat käsitlevate teavikute puhul.

Elsa Looritsa poolt esitatud küsimusele, kes peab avama **Estonica analüütika** (peamiselt artiklid kogumikest), leiti ühiselt vastuseks, et seda võiks siiski hajutada raamatukoguti. Iga raamatukogu ostustab, milliseid artikleid Estonica seisukohalt välja tuuakse või mitte.

Tulemus ja tähtaeg:

2001. aasta esimese poolaasta jooksul üritab Rahvusraamatukogu valmis saada rahvusbibliograafia koostamise juhendi kava ja saadab selle aruteluks raamatukogude poolt määratud ekspertide rühmale. Vajadusel võib heakskiidetud juhendi saata kinnitamiseks teadus- ja erialaraamatukogude direktorite nõukogule.

2. ANALÜÜTIKA ÜHISPROJEKT

Vastavalt ühisele kokkuleppele osalevad Eesti artiklite andmebaasi loomisel mitmed (ELNET Konsortiumi kodulehekülje andmetel kõik) konsortiumi raamatukogud. Bibliografeeritavad väljaanded on jagatud raamatukogude vahel vastavalt nende profiilile nimetuste kaupa. Uusi andmeid Tallinna serverist Tartu serverisse ja vastupidi on laaditud regulaarselt kaks korda kuus (iga kuu 5. ja 20. päeva seisuga). Seoses projekti ühe koordinaatori Signe Pärdi (EAR) lahkumisega raamatukogust katkes kirjete laadimine jaanuari keskel.

EAR-is valiti küll uus koordinaator: Aurika Kruus, kuid töid talle üle ei antud, mistõttu uus koordinaator vajab töö alustamiseks lisaväljaõpet.

Tulemus ja tähtaeg:

Aurika Kruus (EAR) võtab 1-2 nädala jooksul ühendust Janne Andresoo ja Riin Olonen'iga (RR) väljaõppe saamiseks.

Täiendused, parandused:

Väljaõpe toimus 20. märtsil RR-is.

3. PROBLEEMID ERILAADIDE KIRJELDAMISEL

Kaheaastane süsteemi INNOPAC kasutamise kogemus on esile toonud nootide ja helisalvestiste kogumike kirjeldamise seniste põhimõtete nõrgad küljed. Kunagine otsus kirjeldada noodid ja helisalvestised täies mahus teaviku põhikirjes on kogumike puhul ESTER-is toonud ülipikad ja aeg-ajalt ka ülemäära paljude täiendkirjetega kirjed. Peale selle, et kirjed on pikad ja seetõttu oma ülisuurest infohulgast hoolimata lugejale elektronkataloogis vähe informatiivsed, esineb ka tehnilisi probleeme: kui üht välja kordub üle 127 korra (nt. täiendkirjed väljalt 700), siis süsteem seda kirjet enam ei indekseeri ja kirje on baasi jaoks kadunud; sisu kirjeldamiseks ei kasutata välja 505 küll nii palju, kuid neilt väljadelt indekseeritakse väga suur arv pealkirju; ülisuure arvu täiendkirjete tegemisel kirje ja registri vahet liikudes jookseb programm sageli kinni ja salvestamata info läheb kaduma jne.

Vastavalt Kääriku talveseminari korraldajate palvele esitas Aurika Gergelezhii muusikakogude nägemuse nootide ja helisalvestiste analüütilise kirjeldamise kohta.

Analüütilist kirjeldamist pooldatakse, kuna kaovad probleemid ülipikkade kirjetega, tekib võimalus kokku viia teost ja selle autorit, helisalvestiste puhul ka teost ja selle esitajat (praegu viiakse kokku teost teavikuga või autorit teavikuga), lisaks tekivad paremad võimalused teose märksõnastamiseks ja ühtluspealkirjade kasutuseks.

Siiski rõhutati, et noote ja helisalvestisi tuleks analüütiliselt kirjeldada **valikuliselt**, kusjuures valiku tegemisel tuleks lähtuda nii sisulistest kui ka formaalsetest tunnustest. Põhiliseks formaalseks tunnuseks oleks kogumiku mahukus (ilmselt tuleks kokku leppida see kogumikus sisalduvate lugude arv (vahemik), mille ületamisel tuleks kogumiku sisu avada analüütiliselt).

Vältimatu tingimusena analüütilisele kirjeldamisele üleminekul toodi välja **võimalus ühe otsinguga kokku viia nii teaviku põhikirje kui ka selle analüütilised kirjed**.

Seminari diskussiooni käigus nähti selleks kaht teed: kas sisestada analüütilisse kirjesse teaviku **kohaviit** (-viidad) või **linkida** analüütilised kirjed teaviku eksemplaride külge. Esimesel juhul tekib vastuolu konsortsiumi seniste seisukohtadega mitte sisestada nimetuse kirjesse eksemplarikohaseid andmeid, teisel juhul võib tekkida suuri segadusi linkide majandamisega.

Jüri Järs (TTÜR) pakkus probleemi lahendamiseks teist lahendust - osta firmalt Innovative analüütiliste kirjete jaoks **eraldi andmebaas**.

Tulemus ja tähtaeg:

märtsikuu lõpuks testivad muusikakogud (RR, TÜR, EMAR, TrtKR jt A. Gergeleži koordineerimisel) analüütilise kirjeldamise erinevaid võimalusi (analüütilise kirje seostamine teaviku kirjega kohaviida või linkimise vahendusel) ning kujundavad oma ettepanekud nootide ja helisalvestiste analüütilise kirjeldamise valikukriteeriumide kohta; samaaegselt **uurib Ü. Treikelder eraldi andmebaasi ostmise võimalust** ja tingimusi; nootide ja helisalvestiste analüütilise kirjeldamise lõplik lahendus valitakse ühisel koosolekul ELNET konsortsiumi tehnilise töögrupiga (märstis).

Täiendused, parandused:

Tehnilise töögrupi nõupidamine on edasi lükatud. Toimub pärast Tallinna serveri vahetust aprillis.

4. RAHVUSBIBLIOGRAAFIA NUMBRISÜSTEEM

Janne Andresoo (RR) tutvustas kaua küpsenud ideed kujundada välja ja hakata kasutama rahvusbibliograafia numbrisüsteemi.

Rahvusbibliograafia numbrisüsteemi juurutamise ja kasutamise eesmärk:

Süsteemi eesmärgiks on varustada iga rahvusteavik unikaalse ja püsiva ID tunnusega, mille abil on võimalik moodustada eesti rahvusbibliograafia sidusandmebaasi kogumit esialgu ESTERis, hiljem iseseisva andmebaasina.

Rahvusbibliograafia numbri (NBN) koostamine

Number sisestatakse MARC21 väljale 015 (indikaatorid tühjad) alamväljale a. Number on indekseeritud standardnumbriregistrisse, seega otsitav standardnumbri otsinguga.

Numbrisüsteem on nn **poolintelligentne**, sisaldades:

- * **ühtset numbrisüsteemi tunnust NBN** (National Bibliography Number) - ingliskeelse termini lühend on üheselt äratuntav ka teiste riikide kasutajatele ja on eriti oluline elektroonilise andmebaasi võrguversiooni kasutamisel; numbrisüsteemi tunnust ei sisestata andmebaasi, tunnus genereeritakse kuvatuna arvutiekraanile või trükitud kujul esitamiseks;
- * **Eesti maakoodi (ISO)** - ee;

* **kolmekohalist tähest teaviku identifitseerimistunnust** (esimesel positsioonil teaviku laad vastavalt rahvusbibliograafia väljaannete süsteemile - m: monograafiad, s: jadaväljaanded, v: videod, h: helisalvestised, n: noodid ja k: kaardid; teisel positsioonil kandja - nt. a: auvised, e: onlainv/a-d, f: offlainv/a-d; kolmandal positsioonil Estonica ja välis-eesti tähis - "e", tühjad positsioonid tähistatakse x-ga);

* **teaviku neljakohaline ilmunisaasta**, näit 2001 (tundmatu aasta näit. 19uu);

* **teaviku järjenumber**, algab igal aastal 0001-st.

Näit. *NBN ee-mex2001-0247*

Eesti raamat, võrguväljaanne, ilmunud 2001, aastal, registreeritud nr. 247 all.

Ettepanek on märgistada ka analüütika.

a - analüütika - lisatakse analüütilisele kirjele (väljal 015), koosneb kogumiku, helisalvestise vm monokirje NBNist ja selle lõppu lisatud tähest "a",
näit. *NBN ee-mxx2000-0245a*

Lugemise hõlbustamiseks on:

* ee ja teavikut tähistavate tähtede vahel on sidekriips

* ilmunisaasta ja teaviku järjenumbri vahel on sidekriips

Kes väljastab ja sisestab rahvusbibliograafianumbri?

Numbrit väljastab ja reeglina ka sisestab ainult Eesti Rahvusraamatukogu (RBK ja KTK). Ainsaks erandiks on analüütiliste kirjete numbrid, mida võivad sisestada kõik ELNET Konsortiumi raamatukogud kopeerides vastavast monokirjest RR-is väljastatud rahvusbibliograafianumbri ja lisades sinna lõppu tähe "a".

Perioodikale saab NBN andma hakata siis, kui, kui perioodika retroprojektiga on tööd lõpetatud.

Diskussiooni käigus esitatud küsimused võib jagada kahte gruppi: 1) ettepanekud numbrisüsteemi täiustamiseks [nt. Ülo Treikelder (ELNET): kehtestada number fikseeritud pikkusega, võtta kasutusele kindel sümbol tähistamiseks tühje positsioone jms] ja 2) küsimused tulevase rahvusbibliograafia andmebaasi omaniku kohta [nt. Kristina Pai (TÜR): kes on andmebaasi omanik; kuna rahvusbibliograafia sisestajaid on mitmest raamatukogust, siis tuleb sõlmida eraldi lepingud raamatukogudega jne].

Tulemus ja tähtaeg:

RR (J. Andresoo) võtab arvesse numbrisüsteemi täiustamiseks tehtud ettepanekud, töötab välja numbrite väljastamise korra ja võtab numbrisüsteemi uute, raamatukokku laekuvate teavikute registreerimiseks kasutusele. Mai lõpuks esitab RR ELNET konsortiumi tehnilisele töögrupile ettepanekud, kuidas korraldada numbrite andmine tagantjärele, pöörates seejuures erilist tähelepanu andmevahetusele Tallinna ja Tartu serveri vahel. Koostöös tehnilise töögrupiga valitakse optimaalseim lahendus.

(Märkus: NBN süsteem ei rakendusnud. 19.01.07)

5. KIRJETE TÖMBAMISEST JA LAADIMISEST : TALLINN <=> TARTU

Alustuseks andis Ülo Treikelder (ELNET) põhjaliku ülevaate senistest põhjustest kirjeid laadida ja sealjuures esinenud probleemidest. Seejärel tutvustas Külli Moont (TÜR) ühest süsteemist tõmmatud või laaditud kirjetega edaspidi ilmnevaid probleeme.

Tõmbamine / laadimine

I uued, peamiselt Eesti kirjanduse kirjed (kirjeid tõmmatakse ükshaaval GuiCAT//Z39.50);

probleemiks:

1. tekib lumepalliefekt - üks raamatukogu ootab, millal teine täiskirje sisestaks, see omakorda ootab, millal kolmas selle sisestaks jne. **(kas GuiCAT ei võimaldaks ülekirjutust?);**
2. väljad 9XX jäävad üle toomata **(kas saaks tellida uue laadimisprofiili GuiCATi jaoks?).**

II projektide raames sisestatud kirjed (RB ja analüütika) (kirjed laaditakse kogumina (tekstipõhine

süsteem // MARC eksport/import))

probleemiks:

1. kirjete eksportimisel lisab süsteem iga välja lõppu punkti, mis tuleb enne kirjete teise süsteemi importimist sealt eemaldada, muidu tekivad teises süsteemis topeltpealdised jms (!!! on üritatud saada abi firmalt Innovative , kuid seni ebaõnnestunult);
2. kaardi järgi sisestatud kirjed ei ole väga head, korralikud märksõnad puudu - hiljem kirjeid Tallinna / Tartu baasis eraldi täiendades kaob baaside ühtsus.

K. Moont tõstatab oma ülevaates küsimuse: **kes ja mis ulatuses peaks kirjeid hiljem parandama / täiendama, kuidas kirjeid hilisemaid täiendusi Tallinna ja Tartu vahel vahetada jne**. Seni on Tartu Ülikooli Raamatukogus üritatud kõiki otsitunnuseid parandada/täiendada, Põllumajandusülikooli Raamatukogu ja Kirjandusmuuseumi Arhiiviraamatukogu aga mitte. Eriti suured on probleemid jätkväljaannete üksikkõidete seeriaandmete ja märksõnadega. Segadusi on ka laadimiseks ettevalmistatud failidega, mistõttu osa kirjeid on laaditud kaks korda, osa on aga jäänud laadimata.

Anneli Sepp (EMAR) tegi ettepaneku, et vähemalt uue kordustrüki saabumisel raamatukokku võiks märksõnad ka eelmistele trükkidele lisada. Ettepanekuga oldi nõus.

Diskussiooni käigus selgus, et eriti terav on märksõnastamise küsimus, mistõttu otsustati teha konsortsiumile ettepanek algatada eraldi märksõnastamise projektiga. Mihkel Reial (RR) palus aga koosolijail meenutada, et selline töökorraldus oli juba algselt projekti sisse kirjutatud (loobuda de visu märksõnastamisest kuni edasiste ressursside selginemiseni).

Reet Oruste (EAR) andis ülevaate **retrospektiivse rahvusbibliograafia ja väliseesti kirjanduse** konverteerimise käigust (mis laaditud, mis sisestatud, millised probleemid seni esinenud).

Selgituseks nii palju, et vöörkeelse perioodika ja eestikeelse perioodika bibliokirjeid on Tallinna serveris natuke kohendatud - suurem parandamine on plaanis selle aasta teisel poolel (loodetavasti koos parandustega Tartu serveris). Venekeelse perioodika bibliokirjeid sisestatakse otse ESTER-isse ja 250-st kirjest oli 01. märtsiks sisestatud 112. Need võiks muidu juba Tartusse laadida, kuid need on veel märksõnastamata (märksõnastatakse neid viimases järjekorras teiste tööde kõrval).

Väliseesti raamatute 2295-st bibliokirjest on -2000 konverteeritud ja osa neist ka juba korrastatud. Osa on otse ESTER-isse sisestatud. Libakirjete olemasolul suheldakse RR-i kontaktisikuga. Vajadusel võib täpsustada, millise tunnuse järgi saaks eraldada täiesti korras kirjed. Väliseesti perioodika kirjeid sisestatakse otse kataloogi ja senini ei ole nende Tartusse laadimisest juttu olnud. Probleem märksõnastamisega.

1296 vana raamatu bibliokirje puhul tehakse jõudumööda parandus: väljale 500 pandud leidumus tõstetakse üle väljale 932. Seda osa ei tohiks enne Tartusse laadida, kui see tehtud. Kuid need kirjed märksõnastatakse.

Taas kord kritiseeriti **ELNET konsortsiumi kodulehekülge**, kust vajalikku informatsiooni ei leia. Ü. Treikelder (ELNET) teatas, et üldsusele seni veel varjatud kujul midagi juba on olemas ja lubas, et märtsikuu jooksul hakkab teavet lehele ilmuma. Riin Olonen (RR) lisas, et võiks siiski edasi arendada Tiina Kuusik'u (TÜR) koostatud, kuid siis pooleli jäänud elektroonilist teadetetahvli.

Tulemus ja tähtaeg:

* Kahe nädala jooksul teha järelepärimine ELNET konsortsiumile märksõnastamise projekti algatamise kohta. Raamatukogud samaaegselt täpsustavad oma ressursse projektiga alustamiseks. Esialgse positiivse otsuse korral kutsutakse kokku raamatukogude poolt määratud ekspertidest koostatud töögrupp, kes Sirje Nilbe (RR) juhtimisel teeb ettepanekuid uue projekti töö korraldamiseks. Negatiivse vastuse korral tuleb tehnilisel töögrupil otsustada, kuidas korraldada täienduste vahetamine kahe serveri vahel jooksvalt. Seni aga otsustati, et vähemalt uue kordustrüki saabumisel raamatukokku lisatakse märksõnad ka eelmistele trükkidele.

* Mai lõpul saab kokku tehniline töögrupp ja arutab täienduste jooksva vahetamise võimalusi kahe serveri vahel (? eraldi 9XX laaditud kirje tähistamiseks koos laadimiskuupäevaga).

* Paluda projektide juhtidel koostada ülevaade projekti lõpufaasi kavandatava ristkontrolli kavast ja koos tehnilise töögrupiga arutada paranduste /täienduste vahetamist Tallinna - Tartu vahel (ristkontroll mõlemas andmebaasis).

* Selgitada välja koos projektide juhtidega (Signe Tõnisson, Anne Ainz, Milvi Triik, Aurika Kruus), kus esinevad vead ja millest on tingitud vead laaditavate, kirjete kogumites.

* Nädala jooksul selgitada välja, mis toimub väliseesti kirjandusega.

* Ü. Treikelder alustab märtsikuu lõpust info riputamist ELNETi koduleheküljele ja võtab ühendust ka Tiina Kuusik'uga teadetetahvli edasiarendamiseks.

6. VENE- JA VÕÖRKEELSETE RAAMATUTE RETROSPEKTIIVSE KONVERTEERIMISE * PROJEKT

Kuna ELNET konsortsium langetas positiivse otsuse alustada projektiga juba 01. märtsist, lootsid talveseminari korraldajad, et iga raamatukogu annab seminaril lühikese ülevaate oma plaanidest vene- ja võõrkeelsete raamatute retrospektiivseks konverteerimiseks. Valdav seisukoht oli aga vastupidine: milleks, meil on ju nii erinev temaatika; me täiendame lühikirjeid, seal esineb igasugust temaatikat jne. Ülevaated jäid saamata.

Teine osa nõudis, et oleks täpselt määratletud väliskirjanduse kirjeldamise miinimumtase. Sellele vaieldi vastu: väliskirjandusele kehtestatud keskmine kirjeldamise tasand on kõigile teada juba üle kahe aasta; milleks on vaja taset määratleda, kas me ei usalda üksteise tööd jne.

Segadusi tekitas lause projekti algatamise otsusest: kaardi järgi sisestada keskmisel tasandil kirje koos märksõnadega. Kaardi järgi sisestades saab küll keskmisel tasandil kirje, kuid ilma märksõnadeta. Märksõnastamine eeldab teaviku de visu analüüsimist. Kui aga niikuinii tuleks teavik kätte võtta, siis pole ka kirjet mõtet kaardi järgi sisestada. Üks osa seminaril osalenutest nõudis korralikku de visu märksõnastamist (kui juba kord teha, siis korralikult). Teine osa seminaril osalenuist väitis, et märksõnastamiseks vajalikud ressursid puuduvad. Juhul, kui konsortsium nõuab korralikku märksõnastamist, tuleks taotleda ühe kirje hinna tõstmist.

Tulemus ja tähtaeg:

Kahe nädala pärast kutsub ELNET konsortsium kokku eraldi nõupidamise koos kõigi projektis osalevate raamatukogude esindajatega. Iga esindaja peab olema teadlik raamatukogu seisukohast märksõnastamiseks vajalike ressursside kohta. Kaasa tuleb võtta oma raamatukogu projekti kavand koos 2001. aastaks plaanitava töömahuga.

Täiendused, parandused:

* 29. märtsi ELNET-i juhatuse koosolekul otsustati vene- ja võõrkeelsete raamatute retrospektiivse konverteerimise projekti toetada kindla summaga iga sisestatud kirje eest. Kuidas raamatukogu saadud toetust raamatukogusiseselt jaotab (sisestus, inventuur, märksõnastamine jms), on iga raamatukogu enda otsustada. Eraldi kokkusaamist projekti aruteluks ei korraldata. Projektide kavandid tuleb saata konsortsiumile (kontaktisik: Signe Tõnisson).

7. ARTIKKEL PEALKIRJA ALGUSES (OTSINGUL ELEKTRONKATALOOGIS)

Arutelu käivitamiseks tutvustasid Ülo Treikelder ja Sirje Nilbe kõigepealt eelmise aasta septembris üles kerkinud probleemi, selle olemusest ja võimalikest lahendustest. Kuna kõige detailsemalt on antud temaatikat lahanud Sirje Nilbe (RR), siis järgnev ülevaade põhinebki tema kirjutatul.

Vastavalt raamatukogunduses olevale tavale ignoreerida tähestikjärjestuse puhul järjestatava fraasi algul olevaid grammatilisi artikleid, rakendatakse MARC-vormingus (kahjuks küll mitte kõigi) **indekseeritavate pealkirjade puhul eraldi indikaatorit (skip)**, mis määratleb ära, mitu positsiooni (tähekohta) pealkirja algusest tuleb süsteemil antud pealkirja indekseerides arvestamata jätta. Sisestab selle indikaatori kataloogija, kes otsustab igal üksikul juhul, kas "a", "an", "die", "la" jne on artikkel või mitte (erinevad keeled!).

Seega klassikalise skeemi kohaselt peaks ka otsing toimuma ilma alusartiklita, kuna päringut võrreldakse registriga (mitte tegelike pealkirjadega!) ja registris artiklit arvestatud ei ole. Reeglist hoolimata on aastatepikkune kogemus süsteemiloojaid veennud selles, et kasutaja ei pruugi alati reeglist kinni pidada. Pakkumaks elektronkataloogi kasutajale võimalust, kus otsitav leitakse üles olenemata sellest, kas otsingul kasutati pealkirja alusartiklit või mitte, on INNOPAC-is kasutusel üks **eraldi loetelu artiklitest**, mida süsteem otsingul ise automaatselt ignoreerib (algselt "a", "an", "the", "der", "das", "die", "le", "la", "les"). Kordan: see loend ei mõju kuidagi kirjetele ega registritele, vaid ainult päringule elektronkataloogis otsides.

Nimetatud loetelu olemasolu ongi probleemi põhjuseks. Nt. ei saa otsida pealkirja "Die Hard", kuna "die" on saksa keeles artikkel, mistõttu süsteem seda otsingul eirab ja tegelik otsing toimub sõna "hard" järgi,

antud pealkiri registris aga asub just nimelt "D"-tähe all. Samuti ei saa otsida pealkirju "An der schönen blauen Donau" ("an": saksa keel versus inglise keel), "A kiilt rahvas kõnõlõs" ("a": eesti keel versus inglise keel) jne.

Me ei saa seda lahendust süsteemile ka ette heita, kuna tegemist on algselt siiski peamiselt ühekeelsele (ehk siis ingliskeelsele) materjalile orienteeritud süsteemiga. Meie elektronkataloog on aga mitmekeelne ja me peame olukorra lahendamiseks leidma meile sobiva tee.

Lahendusteede valiku teeb raskemaks ka asjaolu, et igal väljal, kust pealkiri võetakse registrisse, ei ole vastavat indikaatorit (nt. väljad 505|t, 600|t, 700|t). Samuti segab olukord, kus ka neil väljadel, kus antud indikaatorit kasutada saab (nt. väljad 245, 440, 740, x30), pole seda alati järjekindlalt kasutatud.

Võimalikke teid pakuti aruteluks välja neli:

* **nimetatud loetelu tühjaks teha ja pealkirjade järjestamiseks vastavat indikaatorit (*skip*) mitte kasutada** - tulemuseks: kasutaja peab alati ja ilmtingimata kasutama otsingul algusartikleid, leiab kõik -> liiga radikaalne, MARC-vormingu reegleid ei saa ignoreerida;

* **nimetatud loetelu tühjaks teha ja kasutada korralikult ka pealkirjade järjestamisel vajalikku indikaatorit (*skip*)** - tulemuseks: kasutaja peab otsima pealkirju nii algusartikliga (väljadelt, kus *skip*-i ei ole) kui ka ilma (väljadelt, kus *skip* on olemas), leiab lõpuks kõik -> probleemiks pealkirjad ise, nt. Tallinna serveris "The history of...", "A history of...", "History of...", kõiki neid peaks otsima eraldi;

* **jätta nimetatud loetelu alles ja kasutada korralikult ka pealkirjade järjestamisel vajalikku indikaatorit (*skip*)** - tulemuseks: kasutaja peab keelte puhul, mille artikleid nimetatud loetelu ei hõlma, otsima pealkirju nii algusartikliga (väljadelt, kus *skip*-i ei ole) kui ka ilma (väljadelt, kus *skip* on olemas), kuid lõpuks leiab üles kõik; keelte puhul, mille artiklid on nimetatud loetelus olemas, võib otsida pealkirju ka ilma algusartiklita, kuid leidmata jäävad need kirjed, kus loetelus esineva artikliga algav pealkiri on registrisse võetud väljalt, kus *skip*-i ei ole; seepärast peab alati kontrollima oma otsingut sõna registrist;

* **jätta nimetatud loetelu alles valikuliselt (nt. "the") ja kasutada korralikult ka pealkirjade järjestamisel vajalikku indikaatorit (*skip*)** - tulemuseks: kasutaja peab otsima pealkirju nii algusartikliga (väljadelt, kus *skip*-i ei ole) kui ka ilma (väljadelt, kus *skip* on olemas), leidmata jäävad vaid need kirjed, kus loetelus esineva artikliga algav pealkiri on registrisse võetud väljalt, kus *skip*-i ei ole.

Nagu näha, on lahendustee valik keeruline, igalühel on mingi aspekt, mis hästi ei sobi. Ainus kindel teadmine juba algusest peale on olnud esimese tee sobimatuses. Ülejäänud kolme puhul on lõpliku pildi saamist seganud mitmed pealkirjade järjestamisel kasutatava indikaatori (*skip*) vead. **Seepärast otsustatigi esmajärjekorras parandada ära mai lõpuks (2001!) kõik indikaatorivead.** Mai lõpul saab taas kokku konsortsiumi tehniline töögrupp, langetab lõpliku otsuse ja genereerib vastavalt sellele ka kasutajat elektronkataloogis juhendavad tekstid.

Tulemus ja tähtaeg:

* Märtsi lõpuks peavad Janne Andresoo ja Sirje Nilbe otsustama, kuidas käituda pealkirja algusartiklitega neil väljadel, kus *skip*-i kasutada ei saa (nt. 505|t, 600|t, 700|t), olemasolevaid kirjeid parandatakse hiljem töö käigus.

* Mai lõpuks peavad olema parandatud kõik pealkirja järjestamist mõjutavate indikaatorite vead (seda nii Tallinna kui ka Tartu serveris: kontrollivad Janne Andresoo Tallinnas ja Külli Moont Tartus).

* Mai lõpul saab kokku konsortsiumi tehniline töögrupp langetamaks lõplikku otsust probleemi lahendamiseks.

8. TELLIMISKIRJETE KASUTAMISEST ERI RAAMATUKOGUDES

Vältimaks olukorda, kus igal kokkusaamisel arutletakse vaid bibliokirjete üle, pakuti sel korral välja ka lühike komplekteerimismooduli, täpsemalt tellimis- ja eksemplarikirjetesse sisestatavate andmete tutvustus.

Seni kasutatakse komplekteerimismoodulit peamiselt kolmes suuremas raamatukogus: Rahvusraamatukogus (RR-is), Eesti Akadeemilises Raamatukogus (EAR-is) ja Tartu Ülikooli Raamatukogus (TÜR-is).

RR-is (tutvustas Riin Olonen, täpsustasid Ülle Talihärm ja Silvi Metsar) ja EAR-is (tutvustas Reet Oruste)

kasutatakse komplekteenmismooduut täies mahus: kõigile teavikutele, mille hangitakse raamatukokku raha eest, vormistatakse tellimus (läbi tehakse kõik protseduurid alates tellimuse sisestamisest kuni saabunud teavikute arvelevõtmise ja arve läbikandmiseni). Annetatud või sundekseplari teel saadud teavikud võetakse kohe arvele ilma tellimuse vormistamiseta. Olulisemad andmed teaviku hankimise, maksumuse jms kohta sisestatakse mõlemal juhul ka eksemplari kirjesse. Komplekteerimiseks eraldatud summade jms statistiline analüüs baseerub peamiselt tellimiskirjetel, aasta laekumiste jms üldstatistika aga eksemplarikirjetel.

TÜR-il (tutvustasid Kristina Pai ja Kertu Uri) kasutatakse komplekteenmismooduut valikuliselt, ilma finantsfunktsioonideta. Kodumaise kirjanduse puhul sisestatakse tellimiskirjeid pigem endale informatsiooniks, kui tegelikult tellimiseks (kui raamatukokku laekub teavikust esmalt sundekseplar, sisestatakse tellimiskirje ostu vormistamise meelepidamiseks; kui raamatukokku laekub teavikust esmalt ostetud eksemplar, sisestatakse tellimiskirje sundekseplari nõude vormistamise meelepidamiseks). Väliskirjanduse puhul kasutatakse komplekteenmismooduut aeg-ajalt suuremate koguste, mitte üksikute ostude korral.

Tulemus ja tähtaeg: -

9. VARIA: lühidalt

(1) andmete eksportimise traditsioonid eri raamatukogudes,

RR kasutab süsteemist eksporditud andmete edasiseks töötlemiseks erinevaid peamiselt Visual FoxPro keskkonnas loodud tarkvaralahendusi. Väljastatud andmeid kasutatakse :

- * rahvusbibliograafia nimestike väljaandmiseks,
- * Eesti osaluse vahendamiseks rahvusvahelisse koondkataloogi *Index Translationum*, rahvusvahelisse ISSN-keskusesse, lähitulevikus ka Põhjamaade perioodika koondkataloogi *NOSP*,
- * riikliku ja UNESCO-le saadetava raamatustatistika koostamiseks,
- * inventariraamatute trükkimiseks,
- * lugejavärava andmebaasis,
- * laadimiseks ProCite-andmebaasidesse (INNOPAC-is pakutud võimalus on liigselt jäik ja ebamugav), jms.

Eraldi tarkvaralahendusi on ka lihtsamate ülesannete lahendamiseks, nt. kirillitsa ja ladina diakriitika koodide asendamiseks õigete sümbolitega.

TÜR-s ei ole seni olnud vaja väga keerulisi tulemusi, mistõttu eksporditud andmete edasisel töötlemisel rakendatakse universaalsemaid lahendusi kasutades makrosid (Teraterm, Word, Excel jms). Näiteks:

- * kirillitsa ja ladina diakriitika koodide asendamine õigete sümbolitega,
- * saatelehe vormid,
- * trükikaart Tartu Linna Keskraamatukogule,
- * nõudesedeli väljatrükk hoidlates (valmib märtsikuu jooksul), jms.

(2) uue serveri paigaldamisest Tallinnasse,

2000. aasta lõpul selgus, et **Tallinna server** hakkab väikseks jääma ega saa enam jätkuvalt kõrge töötempoga korralikult hakkama - tekkisid probleemid veebikataloogis, Tallinna Keskraamatukogu moodulite lisamisel jm. Praeguseks ajaks on uus server koos uue lindiseadme ja lintidega juba olemas, firmalt *Innovative Interfaces* on laekunud ka uue serveri konfiguratsioon ja eeltööd serverite vahetamiseks alanud. Vastavalt kokkulepetele kestab süsteemi tõstmine ühest serverist teise kokku vähemalt 15 päeva, tegelik andmete ülekanne kestab sellest ainult ühe päeva ehk täpsemalt 24 tundi (lepiti kokku, et se võiks olla 06. aprillil). Täpsema kinnituse saadab Ülo Treikelder.

Kohe pärast serveri vahetamist uuendatakse ka süsteemi versiooni (2000 update D, hetkel 2000 update B). Paralleelselt uue versiooniga süsteemist saame me ka uue GuiCAT-i versiooni (3.2j, hetkel 3.2h).

Nüüd on selgunud, et samad mured on ka **Tartu serveriga** - samuti on probleemid veebikataloogiga ja Tartu Linna Keskraamatukogu moodulite lisamisega. Konsortsiumi juhatus peab järgmisel koosolekul otsustama, kuidas tekkinud olukorda lahendada.

(3) süsteemi tõlkimise seisust

Tekstipõhise süsteemi tõlkimine läheb kenasti - on saadud hea ja kiire kontakt firmaga *Innovative Interfaces*. Tänu Beth Hoffmann-ile on hakanud taas edenema ka veebikataloogi tõlkimine (tõlkimata on jäänud vaid mõned üksikud lõigud).

(4) keskraamatukogude liitumisest konsortsiumiga

Ülo Treikelder andis ülevaate uute konsortsiumiliikmete - Tallinna Keskraamatukogu ja Tartu Linna Keskraamatukogu - liitumisest ning sealjuures esilekerkinud probleemidest (moodulite lisamine veninud, andmete ülekandmine *Kirjasto3000*-st raskendatud jne).

Tulemus ja tähtaeg:

- * Nõudsesedelite hoidlates väljatrükkimise võimalus TÜR-is peab olema loodud ja testitud märtsi lõpuks (Ülo Treikelder).
- * Tallinna raamatukogudel valmistada ette tegevusplaan 06. aprilliks, mil süsteem on "maas" ja kasutada ei saa (iga raamatukogu süsteemihaldur).

Täiendused, parandused:

- 02. aprilli 2001 seisuga on Tallinna serveri vahetus edasi lükatud 12. aprilliks.

10 TEENINDUS

Esmalt peatuti taas kord lühidalt erinevustel süsteemi INNOPAC kasutuses Rahvusraamatukogu ja Tartu Ülikooli Raamatukogu lugejateeniduses, käsitledes peamiselt **raamatukogu kasutajate tellimuste töötluse käiku ja saalilaenutuse kajastamist süsteemis**.

TÜR-is peab kasutaja oma tellimuse vormistama paberil, tema saalilaenus näidatakse ära kursusekirjete kaudu. Tallinna serveris, kus on sisse lülitatud tellimuste automaatne töötlus, on võimalik pakkuda kasutajale tellimuse elektroonilise vormistamise võimalust, kuid ei saa saalilaenutust enam kursusekirjetega siduda. Nii vormistataksegi **RR-s** tellimusi elektroonilist (ükskõik, kas vormistab tellimuse ära raamatukogu töötaja või teeb kasutaja seda ise). Saalilaenutusi kajastatakse läbi eksemplarikirje staatuse välja. **EAR-s** on üritatud kasutada neid kaht lähenemist kombineerituna, kuid seni ebaõnnestunult.

Veel kord tuli juttu ka **nõudsesedelite üheaegsest trükkimisest** ja selle võimalikkusest. Ülo Treikelder andis teada, et nõudsesedelite hajutatult trükkimise tehnoloogiline käik on juba paigas ja esialgne versioon TÜR-is ka testimisel (sedeleid ei trükitakse kohe välja, vaid ühest kokkulepitud dispetsherpunktist saadetakse andmed kõigile raamatukogudele meiliga laiali, kus siis vastava makro abil trükitakse igas hoidlas välja ainult selle hoidla tellimused). Lõplik versioon valmib märtsi lõpuks (hiljem järgneb selle esitus teistele raamatukogudele - täpsemat kuupäeva esialgu paika ei pandud).

Järgmisena andis Olga Einasto (TÜR) **ülevaate muudatustest laenumooduli kasutamises ja lugejateeninduse korraldamises Tartu Ülikooli Raamatukogus 2000. aastal** ning tutvustas 2001. aasta plaane.

Kokkuvõtte puudub.

Tulemus ja tähtaeg:

Märtsi lõpu konsortsiumi tehnilise töögrupi nõupidamine toimub EAR-is. Lisaks ettenähtud päevakorra arutamisele nõustatakse ka EAR-i lugejateenindajaid.

Täiendused, parandused:

Tehnilise töögrupi nõupidamine on edasi lükatud. Toimub pärast Tallinna serveri vahetust aprillis.

11. KATALOOGIMINE

Kataloogijad arutasid järgmisi küsimusi:

1. välja **044** kasutamine - otsustati kasutada ainult **rahvusteavikute** kirjeldamisel;
2. väli 111 või 711 - otsustati loobuda välja 111 kasutamisest välja **711** kasuks;

3. mitu rööppealkirja märkida kirjesse - kokku **kolm rööppealkirja koos põhipealkirjaga**;
4. kas rööppealkirjade märkimisel kirjesse väljale 246 tuua ka pealkirja täiendandmed alamväljal **b - otsutati loobuda**;
5. uue tegija funktsioonina võtta väljal 700 kasutusele rolli nimetus **kohandaja** (mugandajad, adapteerijad jne);
6. autobiograafiliste teostel märkida autori nimi väljale **600**;
7. Piibli märkimisel väljale 630 kasutada alamvälja **I** (ell: teose keel) üksnes piibli tõlkimist, tõlkeid käsitlevate teoste puhul.
8. vene nimed ladina tähtedega, mis kujul neid esitada - kui ei suuda tuvastada autori päritolu, siis märgitakse nii, nagu väljaandes [*küsimus ei ole veel lõplikku lahendust siiski leidnud*];
9. perioodika kataloogimise töögrupp eesotsas Külli Moontiga koguneb aprillis Tartus (lahendusi ootavad jätkväljaannete kataloogimise küsimused ja perioodika ühtluspealkirja temaatika);
10. tõdeti, et info liikumine kataloogijate vahel võiks tõhusam olla.

Märkus : Kohe peale Kääriku talveseminari lülitati konsortsiumi raamatukogude kataloogijad (igast raamatukogust üks esindaja) RRI kataloogijate listi. See peaks olukorda leevendama.

Moderaatore: Janne Andresoo

Tulemus ja tähtaeg:

Otsused kehtivad koheselt. Aprillis koguneb perioodika kataloogimise töögrupp.

Lisa 1

EMKÜ ETTEPANEK

Nootide ja helisalvestiste analüütiline kirjeldamine (2001 Kääriku)

Nootide ja helisalvestiste kataloogimisel oleks otstarbekas rakendada valikulist analüütilist kirjeldamist.

Mis selle kasuks räägib?

1. kaovad ülipikad ja meeletu hulga täiendkirjetega bibliokirjed, mis tekitavad süsteemis probleeme:
 - kui 700 väljade arv ületab kriitilise piiri (ca 100-120) siis süsteem seda enam ei indekseeri kirje on baasi jaoks kadunud
 - 505 välja on võimalik küll suhteliselt valutult korrata, aga süsteemi jaoks tekitab probleeme kui ühest kirjest indekseeritakse ülisuur arv pealkirju registrisse
 - ülipikad kirjed ülisuurest infohulgast hoolimata pole lugejakataloogis enam kuigi informatiivsed
 - ülisuure arvu täiendkirjete tegemisel kirje ja registri vahet liikudes jooksevad kirjed väga sageli kinni ja salvestamata info läheb kaduma
2. võimalik viia kokku teos ja autor (kasutades 505 |t ja |r ning 700 |a viiakse kokku kas teos ja teavik või autor ja teavik)
3. võimalik kasutada ühtluspealkirja jaoks välja 240, millel on ärajäetavaid sümboleid arvestav indikaator (kirjutades (ühtlus)pealkiri 700 |t seda võimalik teha ei ole)
4. võimalik märksõnastada konkreetset teost
5. helisalvestiste kirjeldamisel võimalik kokku viia teos ja esitaja

Kõige suurema kasuteguri annab see klassikalise muusika puhul, kus teose ja autori, samuti teose ja esitaja kokkuviiimine on väga oluline. Ka ühtluspealkirjade loomine puudutab klassikalist muusikat.

Analüütilist kirjeldamist tuleks rakendada valikuliselt.

Valiku tegemisel tuleks lähtuda nii sisulistest kui ka formaalsetest tunnustest. Põhiliseks formaalseks tunnuseks oleks kogumiku mahukus. Ilmselt tuleks kokku leppida see kogumikus sisalduvate lugude arv (vahemik), mille ületamisel tuleks kogumiku sisu avada analüütiliselt.

Mis tingimused peavad olema selleks täidetud?

VÄLTIMATU TINGIMUS on kohaviida olemasolu analüütilises kirjes.

Üks võimalus kasutada selleks bibliokirje 091 välja.

Milleks see hea on?

1. lugeja saab soovitu kätte ühe otsinguga. Korduvotsingu tegemine konkreetse kogumiku järgi on nootide ja helisalvestiste puhul väga tülikas, kuna kogumike pealkirjad võivad olla väga pikad ja keerukad või on palju lähedaste pealkirjadega aga erinevaid kogumikke.
2. kohaviit oleks ainuke tunnus, mille abil on võimalik kokku viia põhikirie ja analüütilised kirjed: vajalik nii dubleti saabumisel, et kirjetesse uus kohaviit lisada, kui ka kadunud teaviku mahakandmisel.

Mis analüütiline kataloogimine endaga kaasa toob?

1. suurema töömahu (kirjete tegemine, dublettide saabumisel kohaviida lisamine)
2. muutuse rahvubibliograafia muusika osa trükiväljaandes
3. suhtumine kohaviita analüütilises kirjes, kui teavikuid, millele viidata, on eri raamatukogudes palju (mitu kohaviita, kuidas kajastada jne).

Rahvusbibliograafianumber (NBN)

Rahvusbibliograafia numbrisüsteemi juurutamise ja kasutamise eesmärk:

NBN koostamine: Number sisestatakse MARC 21 väljale 015 (indikaatorid tühjad) alamväljale a (alamväli korratav). Number on indekseeritud standardnumbriregistrisse, seega otsitav standardnumbri otsinguga.

- ühtset numbrisüsteemi tunnust NBN (National Bibliography Number). Ingliskeelse termini lühend on üheselt äratuntav ka teiste riikide kasutajatele ja on eriti oluline elektroonilise andmebaasi võrguversiooni kasutamisel. Numbrisüsteemi tunnust ei sisestata andmebaasi. Tunnus genereeritakse kuvatuna arvutiekraanile või trükitud kujul esitamiseks.
- Eesti maakoodi (ISO)- ee;
- tähestik teaviku identifitseerimistunnust;
- teaviku ilmumisaasta, näit 2001;
- teaviku järjenumber, algab igal aastal 0000-st.

m - trükitud monograafiad

a - analüütika - lisatakse analüütilisele kirjele, koosneb kogumiku, helisalvestise vm w monokirje NBNit ja selle lõppu lisatud tähest a, nt NBN ee-m2001-0247a

NBN ee-me2001-0001 Eesti raamat online versioonis, ilmumisaasta 2001, järjnr 0001. ee - Eesti tähis

- ee ja teavikut tähistavate tähtede vahel on sidekriips
- ilmumisaasta ja teaviku järjenumbri vahel on sidekriips

Perioodikale saab NBN andma hakata siis, kui, kui perioodika retroprojektiga on tööd lõptetatud.

Kes väljastab rahvusbibliograafianumbrit?

Väljastavaid, keskusi on üks - Eesti **Rahvusraamatukogu (RBK, KTK)**

Ettepanek on märgistada ka analüütika.

Analüütlise kirje numbreid võivad sisestada kõik ELNET Konsortsiumi raamatukogud lisades tähe a RRist väljastatud vastava monokirje rahvusbibliograafianumbri lõppu. (Kogumike analüütilised kirjeldajad avavad monograafia kirje, saavad sealt NBN. ID kopeeritakse analüütilise kirje juurde, lisatakse lõppu täht a).

Silvi Metsar
Riin Olonen
Janne Andresoo

08.03.01